

نگاهی به گزارش "ایران: فرصت رشد یک تریلیون دلاری؟"

گزارش "ایران: فرصت رشد یک تریلیون دلاری؟" که در سال 2016 توسط موسسه جهانی مکنزی به زبان انگلیسی تهیه شده و ترجمه فارسی مورد تایید این گزارش نیز موجود است، به بررسی و تحلیل نقاط قوت و چالش‌های اقتصاد ایران و پتانسیل‌های آن و موتورهای محرکی اقتصادی آن طی دو دهه آینده و منتهی به سال 2035 پرداخته است.

بر این اساس ایران پتانسیل دستیابی به تولید ناخالص داخلی (GDP) به ارزش یک تریلیون دلار و ایجاد 9 میلیون شغل جدید را خواهد داشت. البته برای این منظور نیاز به سرمایه‌گذاری تجمعی 3/5 تریلیون دلاری طی سال‌های پیش رو می‌باشد. در این میان نیاز به سرمایه‌گذاری خارجی تقریباً یک تریلیون دلاری وجود دارد. از این حجم سرمایه‌گذاری تقریباً 800 میلیارد دلار باید در حوزه دانش‌بنیان سرمایه‌گذاری شود. گسترش و نوسازی صنایع زیرساختی 1/5 تریلیون دلار، توسعه صنایع رقابتی (خودرو، مصالح اصلی، کالاهای مصرفی و خرده‌فروشی و گردش‌گری) 650 میلیون دلار و توسعه صنایع مبتنی بر منابع طبیعی 550 میلیارد دلار نیاز به سرمایه‌گذاری دارند.

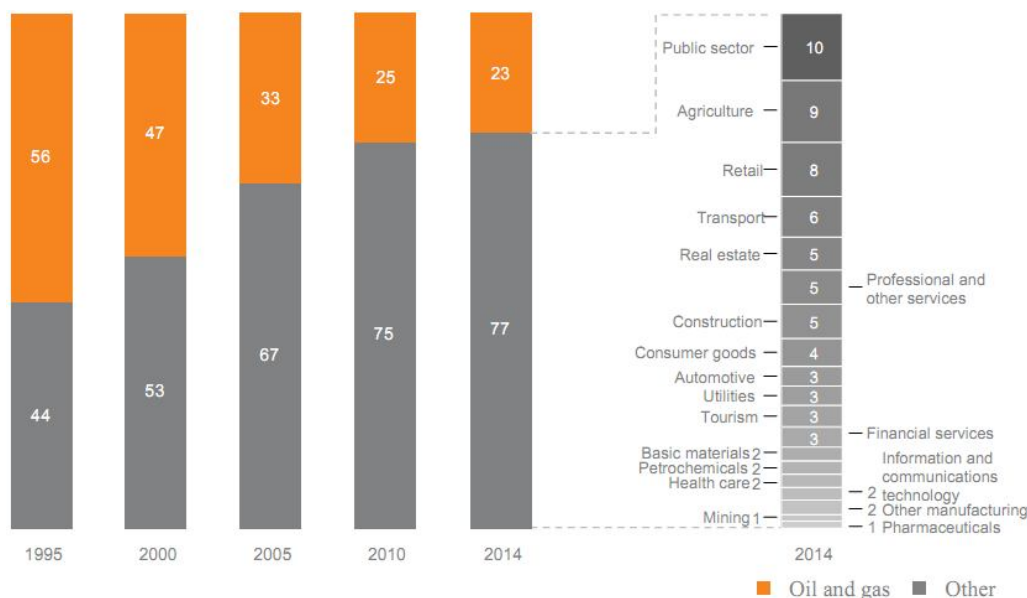
متوسط رشد اقتصادی ایران در بین سال‌های 2014 تا 2035، 6 درصد برآورد شده است در حالی که در برنامه‌های پنج‌ساله پنجم و ششم توسعه کشور رشد 8 درصدی هدف‌گذاری شده است.

نگاه کلی این گزارش نگاه به بازار ایران است. به عبارت روشن‌تر مخاطب این گزارش بیشتر کسانی است که علاقمند به شناخت و احیانا سرمایه‌گذاری در ایران می‌باشند. از همین روست که نسبت مصرف ایران که دو برابر چین و برزیل تخمین زده شده است به عنوان یک فرصت معرفی شده است.

تنوع اقتصاد ایران در بخش‌های مختلف، قشر تحصیل کرده (ایران به اندازه آمریکا مهندس تربیت می‌کند)، طبقه مصرف کننده رو به رشد، نرخ بالای شهرنشینی (این نسبت در ایران بیشتر از ایرلند، ایتالیا، اتریش و پرتغال است)، وجود فرهنگ کارآفرینی و موقعیت جغرافیایی به عنوان فرصت‌های ایران مطرح شده است. همان‌گونه که در شکل 1 زیر نشان داده شده است سهم اقتصاد غیرنفت‌گازی از 44 درصد از سال 1995 به 77 درصد در سال 2014 رسیده است. در این میان در سال 2014 سهم بخش بهداشت و درمان 2 درصد و تولید محصولات دارویی تنها یک درصد بوده است.

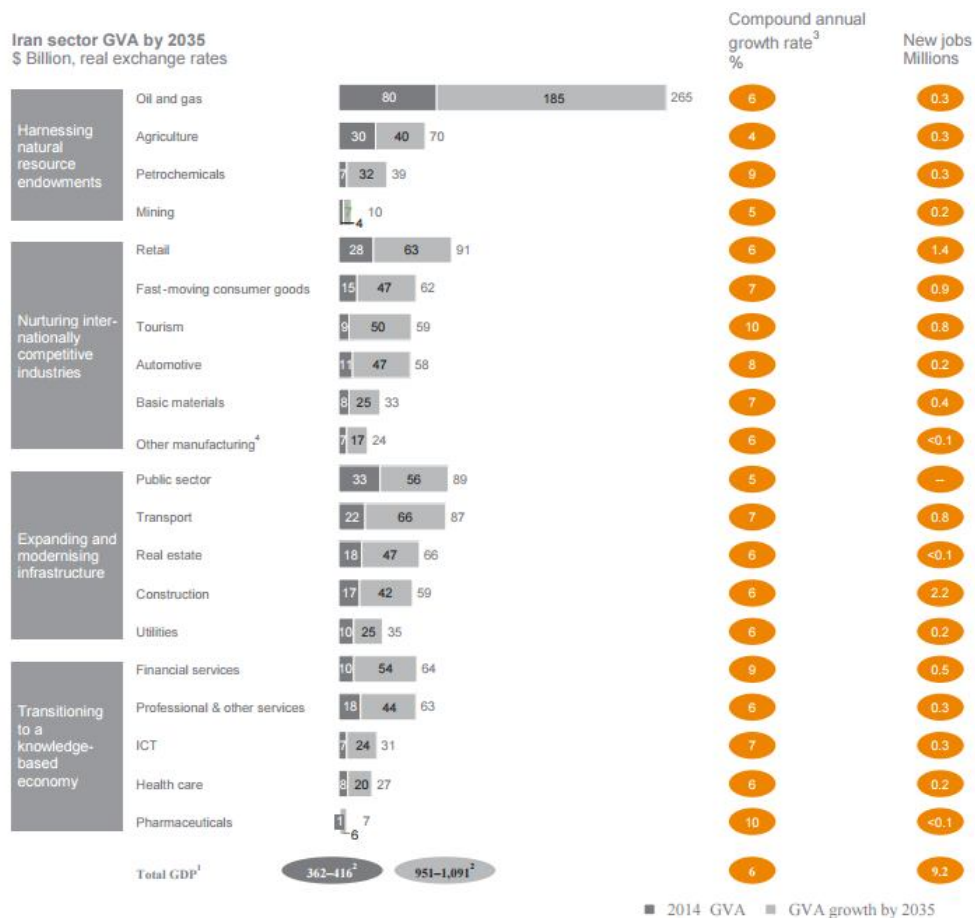
چالش‌های توسعه ایران عدم ثبات اقتصادی، پایین بودن بهره‌وری، تعرفه‌های بالا، حمایت‌های خاص از برخی صنایع، طولانی بودن تشریفات در صدور مجوزها، نیاز به حمایت بیشتر از مالکیت فیزیکی و فکری و مقررات ورشکستگی، عدم تناسب بین مهارت‌های نیروی انسانی و نیازهای کارفرمایان و نرخ بی‌کاری بالا، نظام مالی و بانکی کشور بیان شده است. تنظیم و اجرای برنامه بلندپروازانه برای تغییر ساختار دولتی و کاهش بروکراسی و توسعه خصوصی سازی، اطلاع یارانه‌ها و تعرفه‌ها، تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی و کاهش تعداد مجوزها و گواهی‌ها برای انجام کسب و کار، و پیگیری اطلاعات پی

در پی مبتنی بر یک راهبرد شفاف و با ثبات پیشنهاد‌های این گزارش برای توسعه اقتصاد ایران است. استفاده از تجربیات کشورهایمانند استونی و مالزی توصیه شده است.

شکل 1- سهم بخش‌های مختلف از اقتصاد ایران

در شکل 2 پیش‌بینی وضعیت رشد اقتصاد ایران در سال 2035 و مقایسه آن با وضعیت اقتصادی در سال 2014 بر اساس ارزش افزوده ناخالص انجام شده است. بر این اساس اقتصاد ایران به چهار حوزه مبتنی بر منابع، صنایع رقابتی، زیرساخت‌ها و صنایع دانش‌بنیان تقسیم بندی شده است. خدمات مالی، خدمات حرفه‌ای، فناوری اطلاعات و ارتباطات، محصولات دارویی و بهداشت و درمان حوزه دانش‌بنیان را تشکیل می‌دهند. تولید محصولات دارویی با 10 درصد رشد از یک میلیارد در سال 2014 به 7 میلیارد در سال 2035 خواهد رسید که با رشد 10 درصدی بیشترین رشد را در مقایسه با سایر حوزه‌ها خواهد داشت. حوزه بهداشت و درمان نیز از 8 میلیارد دلار در سال 2014 که معادل 2 درصد اقتصاد کشور است به 27 میلیارد دلار در سال 2035 خواهد رسید که شاهد رشد 6 درصدی خواهد بود. نکته قابل توجه این است که از این دو بخش تولید محصولات دارویی و نیز بهداشت و درمان نباید انتظار اشتعال‌زایی زیادی را داشت به طوری که در سال 2035 کمتر از 300 هزار شغل ایجاد خواهند کرد.

شکل 2- مقایسه بخش‌های مختلف اقتصادی ایران در سال‌های 2014 و 2035

صفحات 136 تا 142 گزارش به "محصولات دارویی: ایران دارای توانایی‌های علمی پیش‌رفته از جمله در بیوتکنولوژی و تحقیقات سلول‌های بنیادی است" اختصاص داده شده است و جنبه‌های مختلف و به‌خصوص بازار دارویی ایران را تحلیل کرده است. این گزارش به‌صورت بسیار کلی ایران را در زمینه تولید دارو توانمند معرفی کرده است و دلیل خود را رتبه چهارم علمی دنیا سال 2015 در تحقیقات سلول‌های بنیادی و رتبه اول علمی منطقه در بیوتکنولوژی و آن هم بر اساس خبرگزاری مهر اعلام کرده است و از بیان اطلاعات دقیق‌تر و فنی‌تر خبری نیست. در جای دیگر تنها به تولید داروی اینترفرون ب-1 ای با نام ستینوکس توسط سیناژن اشاره شده است و یا تنها به بیان نام انیستیتو پاستور و موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی بسنده شده است و بحثی از توانمندی‌ها و قابلیت‌های آن‌ها نشده است. در این گزارش بیان شده است که شرکت‌های ایرانی به‌جای تولید داروهای پیچیده و با ارزش افزوده بالا عمدتاً محصولات پرحجم و کم قیمت را تولید می‌کنند. 90 درصد حجم دارویی که آن‌ها تولید می‌کنند تنها حدود 60 درصد مصرف بر اساس سازش را شامل می‌شود.

بیشتر گزارش در مورد محصولات دارویی ایران معطوف به بازار آن است. این گزارش تلاش دارد سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان بین‌المللی را متوجه بازار دارویی بکر و دست‌نخورده ایران کند. به زعم پژوهش‌گران موسسه جهانی مکنزی، در حال حاضر ایران در مقایسه با کشورهای هم‌چون لهستان و مکزیک که هرم سنی مشابهی با ایران دارند، سرانه هزینه‌کرد در سلامت کمتری را تجربه می‌کند. به نقل از این گزارش ایرانیان در سال 2014 بر مبنای برابری قدمات خرید، تنها 160 دلار برای محصولات دارویی هزینه کرده‌اند، در حالی که این رقم در مکزیک 239 دلار و در لهستان 531 دلار بوده است. اما با توجه به سیاست‌های دولت برای بهبود سلامت جامعه و ارتقاء کیفیت زندگی و خدمات بیمه‌ای از یک سو و نیز پیرشدن جمعیت کشور در سال‌های آتی نیاز بیشتری به دارو دارد. الگوهای جمعیتی و بار بیماری (disease burden) بازار بسیار جذابی را در ایران به وجود آورده است. شیوع بیماری‌های مزمن، بیماری‌های تنفسی و عصبی، دیابت نمونه‌هایی از این بیماری‌هاست. لذا تقاضا برای بسیاری از انواع داروها احتمالاً همراه با وضعیت جمعیت شناختی و هزینه‌های جانی و مالی در ایران افزایش خواهد یافت.

از سوی دیگر بهره‌وری نیروی کار در بخش دارویی در ایران پایین است. هر یک از کارکنان ایرانی در این بخش در سال 2014 بر مبنای برابر قدرت خرید، 57 هزار دلار ارزش افزوده ناخالص ایجاد نموده‌اند که 59 درصد از ترکیه با تولید 138 هزار دلار ارزش افزوده ناخالص به ازای هر کارکن کمتر است. این رقم در لهستان 211 هزار دلار بوده است. البته در بخش دیگری از این گزارش به بررسی قوانین مالکیت فکری پرداخته است و با توجه به قوانین کشور در عدم حمایت از ثبت اختراع و مالکیت فکری سرمایه‌گذاران را به دقت بیشتر در این خصوص دعوت کرده است. به گفته این گزارش در نظام حقوقی ایران، فرمول‌های دارویی نمی‌توانند ثبت اختراع شوند. لذا برای تشویق سرمایه‌گذاری بیشتر و انتقال دانش فنی، دولت ایران باید فرآیند ثبت دارو را تسهیل و شفاف نماید و مقررات دست و پاگیر را کاهش دهد و همچنین، حمایت از مالکیت فکری را به سطح استانداردهای جهانی نزدیک کند.